

הרב קוק על "חירותנו וביעור חמץ"Rav Kook- "Why Does Cleaning Chametz Help My Freedom?"**1. עולת ראיה / חלק ב / עניני פסח, עמ' רמז-רמה**

א. חירותנו וביעור חמץ. אלה השנים המסמנים לנו את חג הגאולה, חג הפסח, זמן חירותנו. ולדורות מה אנחנו למדים מאלה שני הנושאים הללו התלויים זה בזה? התשובה הנצחית היא, שתנאי הגאולה שנים המה: החירות העצמית, חירות הגוף מכל שיעבוד זר, מכל שיעבוד הכופה את צלם א-להים אשר באדם להיות משועבד לכל כח אשר הוא מוריד את ערכו, את תפארת גדולתו והדרת קדשו, והחירות הזאת אינה נקנית כי-אם על-ידי חירותה של הנשמה, חירות הרוח מכל מה שהוא מטה אותה ממסילתה הישרה והאיתנה היצוקה במהות העצמית, - אבל אלה שני סוגי החירות אינם באים, ואין האדם בתור אישיות פרטית ולא העם בתור קיבוץ שלם בעל רוח מיוחד זוכה להם, כי-אם על-ידי **הביעור** מכל גבולו את כל דבר המעכב את חירותו, שזהו חמצו, **השאור שבעיסה**, שהיזיקו מצוי ביותר בעת אשר אור של גאולה מתנוצץ עליו. להתלמד אנו צריכים איך לסגל לנו את אותו הרוח הגדול של החירות, אשר זרח עלינו אמנם בתקופות המאירות שלנו, ואשר יצא כברק נוצץ בהופעתה של הגאולה הראשונה, גאולת מצרים, אשר נגלה עלינו מלך-מלכי-המלכים הקב"ה בכבודו הגדול וקרבתו לעבודתו, שהיא חירותנו הגמורה, והרים אותנו משפלותה של העבדות הנכריה אשר שוא היא עבודתה.

ב. ההבדל שבין העבד לבן-החורין איננו רק הבדל מעמדי, מה שבמקרה זה הוא משועבד לאחר וזה הוא בלתי-משועבד. אנו יכולים למצא עבד משכיל שרוחו הוא מלא חירות, ולהיפך בן-חורין שרוחו הוא רוח של עבד. החירות הצביונית היא אותו הרוח הנשאה, שהאדם וכן העם בכלל מתרומם על ידה **להיות נאמן להעצמות** הפנימית שלו, להתכונה הנפשית של צלם א-להים אשר בקרבנו, ובתכונה כזאת אפשר לו להרגיש את חייו בתור חיים מגמתיים, שהם שוים את ערכם.

ג. מה שאין כן בבעל הרוח של העבדות, שלעולם אין תכן חייו והרגשתו מאירים בתכונתו הנפשית העצמית, כי-אם **במה שהוא טוב ויפה אצל האחר השולט עליו** איזה שליטה שהיא, בין שהיא רשמית בין שהיא מוסרית, - במה שהאחר מוצא שהוא יפה וטוב. ואנחנו לאורה הפנימי של החירות העצמית הזאת, "חרות על הלוחות, אל תקרא חרות אלא חירות", נסע ונלך להבליט יותר ויותר את עצמאותנו הרעננה הפנימית, שקנינו ע"י גילוי שכינה, אותה החירות שקנינו ע"י הפלא הגדול היחיד בעולם, שנעשה עמנו בעת שגאלנו ה' יתברך וגאל את אבותינו ממצרים לחירות עולם. בואו נא, אחים, אל הסדר כולנו, יודע לנו שהננו בני-מלכים, ועם שהחירות היא גורלו הנצחי, לא עבד ישראל ולא יליד-בית ולא יהי לבוז, מאז אשר נשא ברמה, מיום חג חירותנו, את דגל החירות וביעור החמץ, אשר יבאו כמים בקרבנו וכשמן בעצמותינו על-ידי כוח-האיתנים של המפעל הקדוש והנאמן, בקיימנו את דבר-ד' גואל ישראל מעולם ועד עולם, אשר צונו לשמור את המצות. שמרו את החירות ואת ביעור החמץ, והגאלו מהרה גאולה שלמה.

2. מסכת ברכות, יז ע"א

ורבי אלכסנדר בטר דמצלי אמר הכי: רבון העולמים, גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך, ומי מעכב? שאור שבעיסה (רש"י: יצר הרע שבלבנו, המחמיצנו) ושעבוד מלכיות.

3. מהר"ל, הגדה של פסח, עמ' נא-נב- ויש לשאול, למה נקרא המצה לחם עוני? והרי אפשר שהיא נאה כמצה של עשיר... דאין ענין עניות במקום עשירות הגאולה. אמנם פ"י הדבר כי המצה נקרא לחם עוני היפך מצה עשירה. שכאשר יש בה שמן ודבש נקראת עשירה כי הדבר הזה מעשיר הלחם. וזה כי העני שאין לו ממון רק עצמו וגופו. והמצה ג"כ כאשר אין בה רק עצם העיסה שעצמות העיסה הוא מים והקמח וזהו עצמות עיסה ובה הוא לחם עוני... ואולי יקשה לך מה ענין העניות אל החירות

והלא שני הפכים הם החירות והעניות. אבל דבר זה אין קשיא, כי העניות בעצמה הוראה על הגאולה שאין ענין הגאולה רק כשיוצא להיות עומד לגמרי ברשות עצמו, ואין לו שום צירוף אל זולתו, לא כמו העבד שאינו עומד ברשות עצמו...

4. עולת ראייה ב' / הגדה של פסח, עמ' רפח

מרוו. המצה היא זכר לחירות, שיסודה היא ההכרה שכל דרך ד' בתורה היא תולדה נאמנה מכוונת לפי אמתת טבעיותנו הכללית, מצד כללות כנסת ישראל, ע"כ החירות האמיתי הוא להתפתח ע"פ הטבע הפנימי בלא עירוב יסודות זרים המעיקים. זהו אמנם מצד עצם טבע הנפש, אבל ישנם ג"כ סיגים שנדבקו בנו, והם אינם נותנים לטבע הטהור הישראלי לצאת אל הפועל. ע"כ מצדס הננו צריכים לקבל ג"כ את העבדות הנעימה, עבודת עבד לד' אלהי ישראל, יוצרי מבטן לעבד לו, שזה הכשרון קנינו ג"כ בעבדות של מצרים, שאמנם אחרי שיסורו מאתנו כל הצדדים הרעים של העבדות ישאר לנו הצד היפה שבו, שעל ידו יוכל האדם באהבה לסבול ג"כ מה שהוא נגד רצונו ונטייתו, שהוא יסוד המרוו, לקבל באהבה את מרירת החיים, כשיודע שיש לפניו מטרה עליונה ונעלה מוסרית. ע"כ יבא המרוו אחר המצה.

5. **שם, עמ' רסא -** ... בהיות האדם כ"כ בן חורין עד שיוכל בחירותו המוחלטת ג"כ לשעבד עצמו במקום הראוי, ולהיות עבד במקום שהעבדות היא החירות האמיתית, "אל תירא עבדי יעקב".

6. **שם, עמ' רפט - כורך.** שני הכחות הללו, כח העבדות וכח החירות, צריכים אנחנו להבינם לא בתור שני כחות נפרדים, שאינם פועלים זע"ז, וכ"א מתיחד במקצוע אחד בחיים, כ"א הם שניהם מחוברים יחדו, ומשלימים זה את זה. כח החירות שבמצה המראה את הסגולה הפנימית של ישראל, לאהבת השם יתברך, ואהבת תורתו ומצותיו באהבה של נטיה טבעית, הוא בעצמו יתן עוז ועצמה לנו להתגבר על הנטיות הפרטיות שעוד לא נגמרו לפי רוממות המטרה הכללית, ושעל כן הן נראות ונרגשות כמתנגדות לדרך ד' הטובה והנעימה, ומתוך כך ההתגברות תופיע ביתר עז סגולת החירות... ע"כ **הצורה השלמה של החירות באה בהיותה נכרכת עם העבדות**, שאז ימצא האדם בנפשו השלטון הגמור הראוי **לבן חורין באמת, המושל ג"כ על הגדול שבכחות, שהוא כח החירות עצמו.**

7. **אורות התשובה / פרק ה, ה -** העקשנות לעמוד תמיד בדעה אחת ולהיתמך בה בחבלי החטאת שנעשו למנהג, בין במעשים בין בדעות, היא מחלה הבאה מתוך שקוע בעבדות קשה, שאינה מניחה את אור החרות של התשובה להאיר בעוצם חילה: כי התשובה היא שואפת לחופש מקורי אמתי שהוא החפש האלהי שאין עמו שום עבדות.

8. **אורות הקודש ג - עמ' קמ - בקשת האני העצמי - צז**

ואני בתוך הגולה, האני הפנימי העצמי, של היחיד ושל הציבור, אינו מתגלה בתוכיותו רק לפי ערך הקדושה והטהרה שלו, לפי ערך הגבורה העליונה, הספוגה מהאורה הטהורה של זיו מעלה, שהיא מתלהבת בקרבו, חטאנו עם אבותינו, חטא האדם הראשון, שנתנכר לעצמיותו, שפנה לדעתו של נחש, ואבד את עצמו, ידע להשיב תשובה ברורה על שאלת איך, מפני שלא ידע נפשו, מפני שהאניות האמיתית נאבדה ממנו, בחטא ההשתחואה לאל זר, חטא ישראל, זה אחרי אלהי נכר, את אניותו העצמית עזב, זנח ישראל טוב. חטאה הארץ, הכחישה את עצמיותה, צמצמה את חילה, הלכה אחרי מגמות ותכליתות, לא נתנה את כל חילה הכמוס להיות טעם עץ כטעם פריו, נשאה עין מחוץ לה, לחשוב על דבר גורלות וקריירות. קטרגה הירח, אבדה סיבוב פנימיותה, שמחת חלקה, חלמה על דבר הדרת מלכים חיצונה, וכה הולך העולם וצולל באבדן האני של כל אחד, של הפרט ושל הכלל.

9. **ספר החינוך פרשת ויקרא מצוה קיז**

שלא להקריב שאור ודבש על גבי המזבח, שנאמר [ויקרא ב', י"א] כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה ליי... שרשי מצוה זו נעלמים מאד למצוא אפילו רמז קטן מהן, ואולם... ועוד שמעתי טעם באיסור שאור ודבש, לפי **השאור מגביה עצמו**, וכן הדבש מעלה רתיחתו הרבה, ולכן נתרחקו, לרמוז כי תועבת ד' **כל גבה לב**. ועוד ראיתי בפירוש הרמב"ן ז"ל שכתב כן, וזה לשונו, ובעבור שהקרבתו לרצון השם הנכבד לא יבואו מן הדברים אשר להם **היד החזקה לשנות הטבעיים**, וכן לא יבואו מן הדברים המתוקים לגמרי כמו הדבש, רק מן המזוגים.